

Välkommen till naturreservaten i nordöstra Dalarna — Mora, Orsa, Rättvik och Leksand

Här består naturen främst av barrskogar och vidsträckt myrar. De stora sjöarna Siljan, Orsasjön och Skattungens formar en enorm cirkel i landskapet – resterna efter ett ca 380 miljoner år gammalt meteoritnedslag.

Särskilt besöksvärda naturreservat i området beskrivs i foldern i de gröna rutorna med ett fotografi från platsen.

I Dalarna kan du besöka runt 300 naturreservat och tre nationalparker. Den här foldern beskriver kortfattat naturreservaten i Dalarnas nordöstra kommuner.

I totalt 4 länsdelfoldrar kommer vi ta upp alla naturreservat i Dalarna. Se indelningen på foldrarna nedan. Nya reservat tillkommer hela tiden. En uppdaterad lista och mer information om varje reservat hittar du på vår webb – www.lansstyrelsen.se/dalarna/naturreservat.

Norra

Nordöstra

Sydöstra

Västra

Scanna QR-koden för att komma direkt till hemsidan.

LÄNSSTYRELSEN DALARNAS LÄN

Mer information

Länsstyrelsen Dalarna, 791 84 Falun

Tel. 010 225 00 00

www.lansstyrelsen.se/dalarna/naturreservat

Producerad av Länsstyrelsen Dalarna 2017.

Foto: Länsstyrelsen Dalarna där inte annat anges.

Omslagsbild: Per Ax, Österåberget.

Kartor: © Länsstyrelsen Dalarna, Bakgrundskarta © Lantmäteriet.

Naturreservat i nordöstra Dalarna

Mora, Orsa, Rättvik och Leksand

1-4. Vildmarken i norra Mora

En storslagen vildmark som präglas av gamla knotiga skogar, savannliknande myrar och höga, trädlösa berg, så kallade varder. Det höga läget i kombination med riklig nederbörd ger en lång snösäsong. Djur- och växtlivet är rikt och unikt, på de högsta varderna växer ripbär, krypljung och fjällumner och inte sällan ses kungsörnen på breda vingar segla över trädtopparna. Vildmarken i norra Mora är ett av Sveriges största sammanhängande områden med skyddad natur. Vandrar du genom dem alla blir vägen lång, hela åtta mil!

Inom området finns fyra naturreservat: **Norra Mora Vildmark** (1), **Vämhuskölen** (2), **Stopån** (3) och **Anjosvarden** (4). Mer information om naturreservaten finns i foldern Norra Mora vildmark.

5. Tramsgrav

En vandringsled följer bäcken som bildar bassänger och småbäckar. Här är det spännande att följa vattnet på våren då det porlar som mest.

6. Näcksjövarden

Det här är ett av länets reservat där det har satsats extra på tillgänglighet. Om du sitter i rullstol kan du ta dig fram till rastplatsen där bord och bänkar är anpassade.

7. Hykjeberget

Med sina branta stup sticker Hykjeberget upp som en jätte i skogslandskapet. Berget vetter mot söder och samlar därför in mycket värme från solen. Det ger en rik och annorlunda växtlighet som ofta hör till ett sydligare och varmare klimat: hassel, getrams, myskmadra och kungsljus. Här uppifrån har du en milsvid utsikt. En vilostund vid vindskyddet kan vara skönt, efter vandringen upp på berget. Mer information hittar du i Hykjeberget folder.

8. Norra Gällsjön

På gränsen till Jämtland hittar du Norra Gällsjön, den omgivande skogen är blandad tall-och granskog. Enstaka träd är så gamla som 400 år. I sjön kan du också fiska.

9. Tjåberget

Fläckar av sumpskogar, öppna myrvidder, bäckar och tjärnar blandas här med bergbranter och skogar med tall och gran. Branterna på Pettsberget och Tjåberget har mäktiga vyer österut. Från Gävlu fåbod finns skogar, myrar och tjärnar – allt insvept i en väglös storskog. Fallsträckorna i Äman vid Lusbostupet är en sevärdhet, särskilt under perioder med högt vatten. Följ lederna i området eller strosa runt.

13. Koppången

Koppången är ett vinterparadis där du kan åka skidor och hundspann. På sommaren kan du uppleva Koppångens savannliknande våtmarker då vandring är ett populärt alternativ. Mer information hittar du i Koppångens folder.

10. Korpimäki

Korpimäki är det högsta berget i Orsa. Från detta gammelskogsklädda berg har du en storslagen utsikt.

11. Österåberget

Från Österåbergets topp finns en vidsträckt utsikt (se omslagsbild). Skogen består mest av granar med en ålder runt 150–200 år. Floran är rik med blåsippa, vitsippa, torta och hässlebrodd.

21-22, 26-27. Morafältet

Strax utanför Mora ligger Skandinavien's största flygsandfält. Det bildades för 10 000 år sedan då inlandssnön började smälta. Enorma mängder sand, grus och sten forslades med det smältande isvattnet och samlades här. De sandiga markerna är mycket varma. Här har också värmeälskande djur och växter som sandödlor och såpört sin nordligaste utpost. Inom Morafältet ligger fyra naturreservat: **Svinvallen** (21), **Alderängarna** (22), **Hemus** (26) och **Vinäsgraven** (27). Alderängarna är ett trevligt utflyktsmål för hela familjen. En markerad vandringsled går ner till älven där det finns en grillplats. Om våren blommar kattfötter och fjällnejlika på klapperstensfälten.

12. Barkbergsknopparna

En liten oas med gammelskog mitt i det skogsbrukade landskapet. Grå döda tallar finns det gott om – de är fulla av nytt liv, i form av insekter, lavar och mossor.

13. Koppången — Se separat ruta.

14. Bengtarkilen

Ett stycke vildmark som är lätt att strosa runt i.

15. Anderåsberget

Många gamla tallar står ståtliga i området.

16. Tenningbrändan

Här kan du hitta en lövbränna från 1896. Läs mer om lövbrännor på nästa sida.

17. Långtjärn

En rofylld plats där du kan njuta av vattnets porlande som genomsyrar skogen.

18. Skinnarången

Ett spännande område att upptäcka på egen hand. Porlande bäckar och varierade barrskogar.

19. Knutar Einars äng och Lindången

Vackert intill Orsasjöns strand ligger dessa två slättermarker som har en stor artrikedom. På bara lilla Knutar Einars äng har över 90 olika blommor räknats! Lindången, som nu är betesmark, är också en av länets mest välbesökta fågellokaler med mer än 250 arter observerade! Lindången är på väg att bli ett naturreservat.

20. Rädån

Rädån rinner fram i en vacker ravin och kastar sig ner för små vackra vattenfall. Här passerar Siljansleden och en rastplats finns intill Rädån.

21. Svinvallen — Se separat ruta.

22. Alderängarna — Se separat ruta.

23. Vasaloppsspåret

Reservatet grundades för att säkerställa framtida segrar. Efter sträckan finns åtta fåbodar, tre byar, myrmarker och skogsmarker. Reservatet sköts av Vasaloppsföreningen.

24. Söderberget

Söderberget är ett av Moras mest intressanta berg med en flora rik på lavar, svampar och kärlväxter.

32-37. Vilda Venjan

Nordväst om byn Venjan börjar vildmarken. Vidsträckt myrar inramas av vackra, urskogsliga skogar. Hela området är unikt då det inte är så påverkat av modernt skogsbruk och frånvaron av vägar och bebyggelse förstärker känslan av vildmark. Det rika djur- och fågellivet belönar besökaren med fina naturupplevelser. Inom området finns sex naturreservat, **Gessi** (32), **Hartjärnsberget** (33), **Gästjärnskölen** (34), **Skärmyren** (35), **Nordblåster** (36) och **Ålderfjöt** (37). Vid Gästjärnskölen och Nordblåster finns markerade vandringsleder som leder besökaren ut i det vilda. Mer information om naturreservaten och deras unika natur finns i foldern Venjanområdet.

25. Tåxberg

Skogen är uppkommen efter en brand som härjade 1888, den så kallade Lädebrännan. Många gamla knotiga stubbar vittnar om detta. Det är en trolsk miljö som ibland är svårframkomlig, men följ gärna leden till toppen.

26. Hemus — Se separat ruta.

27. Vinäsgraven — Se separat ruta.

28. Sandholmen

Sandholmen är en ö av sand som skapades när Dalälven mynnade ut i Norra Siljan. Här växer daggvide som är en sällsynt buske.

29. Fåsmyr och Mörkloksmyren

Rikkärr, myr och våtmarker. Här finns också två sjöar.

30. Karlsmyren

Upplev ett flackt myrlandskap omgivet av fåbodar.

31. Djustjärnsmyrarna

En myr-skogsmosaik som skapar ett varierat landskap. Kanske du får syn på tjäder eller orre?

32-37. Vilda Venjan — Se separat ruta.

38. Lybergsgnupen

Den milsvida utsikten uppe på Lybergsgnupen har länge varit ett attraktivt utflyktsmål. Tvåhundra meter nedanför dina fötter kan du se myrar och skogar breda ut sig så långt ögat kan nå. En markerad led tar dig upp till toppen, där det finns en rastplats med vindskydd.

39. Område vid Jugan

Området är skyddat för sina geologiska värden och utgör den södra delen av rullstensåsen Jugenåsen. Här finns det en fin badplats.

40. Fux-Andersknallarna

Reservatet består av barrskog och lövskog och bär på tecken från flera skogsbränder. Därför finns här många sällsynta och hotade arter av växter och insekter.

	Servering		Badplats
	Raststuga		Fågelskådning
	Vindskydd		Utsiktspunkt
	Rastplats		Cykling
	Eldplats		Fiske
	Skidspår		Toalett
	Skridskoåkning		Geologi
	Tillgänglighetsanpassat		Vandringsleder
	Kommunalt förvaltade, vid frågor vänd er till kommunen.		

41. Tarveroxberget — Se separat ruta.

42. Fräkentjärnarna

Här kan du stifta bekantskap med något allt ovanligare i svensk natur – riktigt gamla träd. Många tallar har överlevt sin 200-årsdag, trots återkommande bränder. Men elden har lämnat sina spår i barken.

41,43-44. Lövbrännor

Dessa skogar har uppkommit efter kraftiga skogsbränder. Efter en brand klarar sig ofta tallarna bra, granarna dör, men det är lövträden som kommer tillbaka först. Eftersom lövrika miljöer är sällsynta i modernt brukade skogar använder Länsstyrelsen naturvårdsbränning som en skötselmetod för att behålla lövträden. På **Tarveroxberget** (41) brann det för cirka 60 år sedan. Skogen i **Trollmosseskogen** (43) och **Gåsberget** (44) uppkom efter en stor skogsbrand 1888. Även **Tenningsbrändan** (16) i Orsa, är en typisk lövbränna.

45. Djursjöberget

Ett fint skogsområde som fått växa som förr. Död ved som ligger på marken blir till hem för skalbaggar, lavar och mossor.

46. Huvudklitten

Här finns en vacker bäckravin med många intressanta och sällsynta arter. Samtidigt kan du besöka Ärteråsens vackra fåbod, som ligger strax väster om området.

47. Hållåheden

Största delen av Hållåheden är en tallskog på stenig mark. På flera av tallarna finns brandljud som visar att skogen har påverkats av flera skogsbränder.

48. Vindförbergs udde

Denna glest tallbevuxna udde, är en del av en rullstensås, Rättviksåsen. Den höjer sig 30 meter över Oresjön och är ett vackert inslag i naturen. Här finns spännande historia – ett järnåldersgravfält och en stenåldersboplat. Vandra längs åsen, titta på fornlämnings-arna, sitt och vila på bänkarna och ta ett dopp i sjön.

49. Morången — Se separat ruta.

50. Skårberget

Ett område med äldre skog som påverkats av brand. Stora stenblock gör det svårt men spännande att ta sig fram, det är bergets östvända brant som är skyddat.

51. Storsveden — Se separat ruta.

52. Hattjärn

I vad som en gång var Givarsbodarnas inäga, står idag en frodig granskog. Skogen har spår efter fåbodfolkets olika verksamheter, men inte av modernt skogsbruk. Därför liknar den en naturskog – träd i olika åldrar och mycket död ved. Många sällsynta arter trivs här, både lavar, svampar och skalbaggar. Den gamla fåbodstigen är nu en markerad vandringsled genom området.

53. Lönnmarken — Se separat ruta.

54-56. Meteoritnedslaget...— Se separat ruta.

57. Dalen-Hökolsberget

På våren när vitsipporna blommar och fågelsången är som intensivast är det många som kommer hit. Här finns rastplatser och vandringsleder och från toppen av Hökolsberget är det en fin utsikt.

58. Risröd — Se separat ruta.

59. Gräsbergsklövet

Det här är ett spännande utflyktsmål om du vill se riktig naturskog i ett vildmarksbetonat bergsområde. Toppen når 375 m.ö.h och 160 meter över sjön Ljugarens nivå.

60. Korantberget

Korantberget är ett område långt från civilisationen med stor vildmarkskänsla.

61. Granåsen

Efter en storm år 2001 ligger här massor med omkull-fallna granar – som ett gigantiskt plockepinn. (Läs mer om Granåsen i länsdelfolder sydöstra Dalarna).

62. Gräsberget

Här växer en gammal granskog på den vindskyddade och fuktiga nordsluttningen.

63. Digerberget

Från hållmarkerna på toppen av Digerberget har du en underbar utsikt över Siljan. Där finns även ett vind-skydd.

64. Nybodalen

I det gamla jordbrukslandskapet finns rester av betes-hagar och små åkerlappar. Lövträd, blåsippor, ett rikt fågelliv och handgrävda dammar med vattensalamander gör området spännande att besöka. En rastplats finns.

65. Sättra Hasselskog

Den stora mängden lövträd gör att man här känner sig förflyttad till södra Sverige – hassel, skogstry, asp och rönn. På våren frodas vitsippor, blåsippor och den ståtliga vårarten. Du kan upptäcka området via markerade leder. En del av dem användes förr som körvägar vid bete och slätter.

66. Lugnet-Barkdal

I den södra delen finns en äldre tallskog. Sedan övergår skogen till lövskog i en smal remsa från Japanska parken och norrut. Genom området löper eljusspår och stigar.

67. Storheden

I detta friluftsområde på en vacker tallhed växer ren-lavar och mossor. Vandringsleder och skidspår finns.

68. Åhlmans Olof Olssons minnesskog

Här kan du njuta av gamla tallar, vila på en bänk och lyssna efter spillkråkan.

69. Prästön

Prästön, som ligger i Insjön, är ett omtyckt picknickställe för båt- och skridskoburna. Ön är skyddad för den lum-miga lövskogen och sina fyndplatser av fackelbomster.

49,51,53 & 58. Guckusko

Om du vill uppleva en av Sveriges märkligaste blommor, då ska du se guckuskon. Ut och spana före midsommar för att få syn på den i full blom. Vid dessa reservat växer guckuskon – **Morången** (49), **Storsveden** (51), **Lönnmarken** (53) och i **Risröd** (58).

Men var försiktig, guckuskon är en känslig växt. Gå varsamt och se vart du sätter dina fötter när du är ute och spanar. Det finns skyltar och stigar som visar vart du kan beträda marken.

Om marken runt omkring guckuskon blir pressad av skotramp ändras vattenflödet. Det här kan resultera i att blomman slutar växa där. Tänk på detta och var försiktig så att även andra kan få ta del utav denna ståtliga blomma – på samma sätt som du fick.

70. Hundhagen

Hundhagen och Millnäset är två landtungor som sticker ut i Insjön. Områdets gamla tegelindustri har lämnat efter sig flera lertåktgropar, nu igenväxta av starr och flytbladsväxter. Delar av områdena är därför svåra att gå i, men stränderna är populära utflyktsmål.

71. Djuptjärnbo

Om du följer leden genom naturreservatet får du uppleva först den gamla granskogen och högre upp tallskog med många döda träd. Leden går upp till utsikten på toppen, där hittar du också en bänk att vila benen på.

72. Helgåsskogen

Här står gamla tallar på magra marker. Du kan ströva fritt och upptäcka den vilda naturen.

73. Skörolsmyran

Här möts du av en naturskog omgiven av myrmark. Skogen har fått växa fritt och död ved finns det gott om. Lavar draperar trädens grenar och stam.

74. Djupbäcka

Här kan du uppleva en frodig skog i en bäckravin. Följ leden till en slobod och hör fåglarnas sång.

75. Vägskälet

Området är ett trevligt och lättillgängligt utflyktsmål. Det ligger nära Leksand och flera vägar går genom området. Här finns ett rikt fågelliv och fina växter. En rundslinga med ett vindskydd och grillplats finns.

76. Blåberget

En gammelskog utan några anlagda leder. Här får du följa djurens egna stigar. Hör porlandet av bäcken som sträcker sig genom reservatet.

77. Kliberg

En liten pärla värd att vandra till. Här kan du uppleva gammelskog och en fantastisk utsikt över Siljan.

78. Mockalberget

Genom reservatet passerar Siljansleden. Njut av den varierande skogen på vandringsleden som utgår från Siljansleden. Här får du uppleva granlägor med sällsynta svampar och gamla tallar med hack efter spettar. Leden tar dig upp på höjder och genom såväl skog som öppnare marker.

79. Kägelberget

Om du klättrar uppför Kägelbergets ostslutning får du ta dig fram över såväl stock som sten. Lutningen är brant, men väl uppe är det härligt att slå sig ner och njuta av den vidsträckta utsikten. 400-åriga tallar, tretåig hackspett och varglav, är andra intressanta saker man kan få se.

80. Gråthålet

Det här är inget ställe att gråta över! Här finns en lång förkastningssänka med spännande natur. Kring bäcken i sänkans botten växer en sumpgranskog där du kan hitta orkidéen knärot. En markerad led finns i området.

81. Björbergshällan

Branterna på Leksands näst högsta berg skapar speciel-la naturmiljöer och dramatik åt landskapet och besöka-ren. En markerad led tar dig runt i reservatet och upp på toppen av hällan. Leden är 3,5 km lång och bitvis stenig.

82. Stora granens reservat

Består av just en gran som vuxit sig riktigt stor. Något som är unikt i dagens skogslandskap.

83. Fjällberget

Medan du vandrar upp för Fjällberget kan du inte annat än att känna fjällkänslan. Vyerna är otroliga och långt kan du se! Fjällberget är i själva verket det högsta berget i Leksands kommun.

84. Storön

Är en vacker holme som ligger i Byrviken. Här kan du ströva omkring och upptäcka naturen.

85. Siljansnäs — Se separat ruta.

86. Vaverön

Hit kan du ro med en båt som finns att låna av kommu-nen. På plats finns stugor, slobod och grillplats. Här finns det mycket att upptäcka längs stigarna.

54-56. Meteoritnedslaget Siljansringen

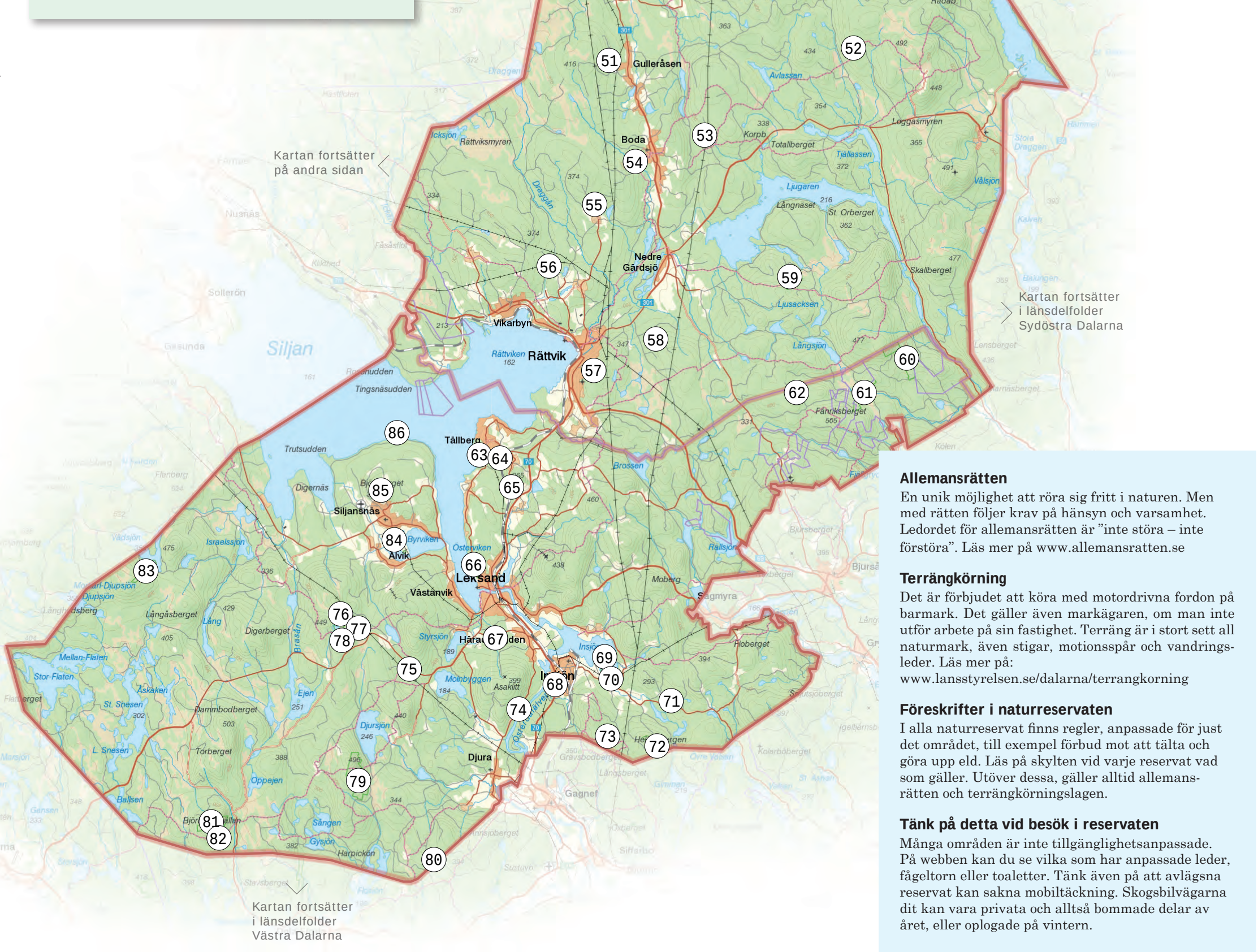
För cirka 377 miljoner år sedan var Sverige en del av en stor kontinent vid ekvatorn. Då inträffade något riktigt dramatiskt. En stor meteorit slog ned i den del av Sverige som nu är Dalarna. Meteoriten hade en diameter på 2-3 kilometer och färdades i en hastighet av 100 000 kilometer i timmen. När meteoriten träffade jordytan blev förödelsen enorm och explosionen kändes förmodligen över hela jordklotet. Siljansringen, som resterna efter meteoritnedslaget kallas, är cirka 6 mil i diameter och därmed det största i Europa.

Idag när vi blickar ut över Siljans blå vatten är det svårt att föreställa sig de enorma krafter som format landskapet runt Siljansringen. Men i naturreservaten **Styggforsen**, **Östbjörka** och **Amtjärnsbrottet** finns tydliga spår än idag. I Styggforsens naturreservat finns en markerad naturstig som berättar om meteoritnedslaget. Längs med stigen passerar du platser där spåren efter nedslaget är väldigt tydliga. Mer informa-tion finns i foldern Styggforsens naturreservat.

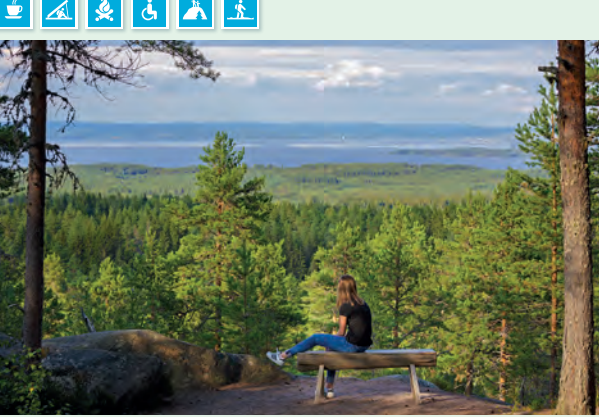
54. Styggforsen

55. Östbjörka

56. Amtjärnsbrottet

85. Siljansnäs och naturum Dalarna

På Björkberget, högst upp i byn Siljansnäs, ligger reservatet med samma namn. Här finns olika slags natur, allt från tallskog till tät lövskog, myrar och våtmarker. Djurlivet är rikt och har du tur kan du få se älg, rådjur, hare, kungsörn, duvhök eller sparvhök. På naturum finns utställ-ningar över Dalarnas geologi, natur och kultur. Här finns vackra utsikter, rastplatser, leder och grillplatser. Läs mer på: www.naturumdalarna.se

Allemansrätten

En unik möjlighet att röra sig fritt i naturen. Men med rätten följer krav på hänsyn och varsamhet. Ledordet för allemansrätten är ”inte störa – inte förstöra”. Läs mer på www.allemansratten.se

Terrängkörning

Det är förbjudet att köra med motordrivna fordon på barmark. Det gäller även markägaren, om man inte utför arbete på sin fastighet. Terräng är i stort sett all naturmark, även stigar, motionsspår och vandrings-leder. Läs mer på: www.lansstyrelsen.se/dalarna/terrangkorning

Föreskrifter i naturreservaten

I alla naturreservat finns regler, anpassade för just det området, till exempel förbud mot att tälta och göra upp eld. Läs på skylten vid varje reservat vad som gäller. Utöver dessa, gäller alltid allemans-rätten och terrängkörningslagen.

Tänk på detta vid besök i reservaten

Många områden är inte tillgänglighetsanpassade. På webben kan du se vilka som har anpassade leder, fågeltorn eller toaletter. Tänk även på att avlägsna reservat kan sakna mobiltäckning. Skogsbilvägarna dit kan vara privata och alltså bommade delar av året, eller ologade på vintern.